

Právne aspekty rozpočtu Matice slovenskej ako verejnoprávnej ustanovizne a jej financovanie zo štátneho rozpočtu

Marián Gešper *

DOI: <https://doi.org/10.24040/sap.2020.7.2-3.241-255>

Abstrakt:

GEŠPER, Marián: *Právne aspekty rozpočtu Matice Slovenskej ako verejnoprávnej ustanovizne a jej financovanie zo štátneho rozpočtu*. Cieľom článku je analyzovať právne postavenie Matice slovenskej ako verejnoprávnej ustanovizne, ktorá je začlenená do systému verejnej správy Slovenskej republiky. V článku sa venujeme vývoju právnych predpisov aj z hľadiska právomoci jej orgánov, vnútorného hospodárenia a financovania Matice slovenskej. Uvedená verejnoprávna ustanovizeň je najstaršou národnou, kultúrnou a vedeckou organizáciou pôsobiaceou na území Slovenska od roku 1863 až po dnešok, teda takmer 157 rokov. Za dané obdobie existencie a činnosti teda reflektuje na vývoj právneho poriadku od Rakúskej ríše cez 1. Československú republiku 1918 – 1938, socialistické obdobie, vznik modernej a demokratickej Slovenskej republiky v r. 1993 až po súčasnosť. V článku sa zaoberáme aj hospodárením a rozpočtovými otázkami Matice slovenskej, keďže v zmysle súčasnej právnej úpravy Matica slovenská hospodári s vlastným majetkom a majetkom štátu. Tiež si všímame špecifické právne aspekty jej postavenia aj z toho hľadiska, že nepatrí medzi rozpočtové, ani príspevkové organizácie, čo zdôrazňuje jej osobitné napojenie na štátny rozpočet SR.

Kľúčové slová:

verejnoprávna inštitúcia, verejnoprávna ustanovizeň, verejná správa, hospodárenie verejnoprávnych inštitúcií, rozpočet verejnoprávnych inštitúcií, štátna správa, rozpočet Slovenskej republiky, štátna dotácia, štátna účelová dotácia.

Legal Aspects of Matica Slovenská Budget as a Statutory Institution and its Financing from the State Budget

Abstract:

GEŠPER, Marián: *Legal Aspects of Matica Slovenská Budget as a Statutory Institution and its Financing from the State Budget*. The aim of the article is to analyze the legal status of Matica slovenská as a statutory institution, which is incorporated into the system of public administration of the Slovak Republic. The article deals with the development of legislation also in terms of the powers of its bodies, internal management and financing Matica slovenská. The above-mentioned statutory institution is the oldest national, cultural and scientific organization operating in the territory of Slovakia from 1863 until today, ie almost 157 years. For the given period of existence and activity reflects on the evolution of the legal order from the Austrian Empire through the first Czech-

* JUDr. Marián Gešper. Matica slovenská, P. Mudroňa č. 1, 036 01 Martin.

Slovak Republic 1918-1938, the socialist period, the emergence of modern and democratic Slovak Republic in the year 1993 to the present. The article also deals with the management and budgetary issues of Matica slovenská, as in accordance with the current legislation Matica slovenská manages its own and state property. The article notes the specific legal aspects of its position also from the viewpoint that it is not a budgetary or contributory organization, which emphasizes is a special connection to the state budget of the Slovak Republic.

Key words:

statutory institution statutory establishment, public administration, management of statutory institutions, budget of statutory institutions, state administration, budget of the Slovak Republic, state subsidy, state special - purpose subsidy.

Úvod

V úvodných ustanoveniach zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej v znení neskorších predpisov (ďalej iba zákon č. 68/1997 Z. z.) je Matica slovenská (ďalej iba MS) definovaná ako historicky osvedčená, významná ustanovizeň slovenského národa v oblasti kultúrnej, spoločenskej a vedeckej činnosti. V ustanoveniach § 1 ods. 1 až 3 zákona č. 68/1997 Z. z. je upravené jej právne postavenie a forma existencie, podľa ktorých je MS právnickou osobou a verejnoprávnu ustanovizňou, pričom jej sídlom je mesto Martin.¹

Tento zákon upravuje v nasledujúcich ustanoveniach základné úlohy (§ 2) Matice slovenskej, ktoré vychádzajú jednak z jej tradičných historických úloh, zároveň stanovuje úlohy, ktoré zveril MS ako verejnoprávnej ustanovizni priamo štát (§ 3). Zákon ďalej upravuje orgány a organizáciu MS (§ 4) a v neposlednom rade aj dôležitú otázku hospodárenia a financovania MS (§ 6). Práve posledné sú zásadné z hľadiska rozpočtových pravidiel, podľa ktorých sa vytvára celkový rozpočet MS a jeho jednotlivé zložky. To všetko má bezprostredný vplyv na otázku financovania MS zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

Subjektmi finančno-právnych vzťahov sú teda okrem štátu, orgánov územnej samosprávy, ich rozpočtových a príspevkových organizácií aj rôzne iné verejnoprávne subjekty, ako napríklad RTVS, verejné vysoké školy, Umelecké fondy, Audiovizuálny fond, Slovenská národná akreditačná služba, Fond na podporu umenia, Matica slovenská, či Sociálna poisťovňa. Spoločné pre tieto subjekty, a teda aj pre Maticu slovenskú, je, že sú zákonom konštituované ako verejnoprávne inštitúcie.²

V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že Ministerstvo kultúry SR je v zriaďovateľskej pozícii k týmto rozpočtovým a príspevkovým organizáciám: Bibiana – Medzinárodný dom umenia pre deti Bratislava, Divadelný ústav, Hudobné centrum, Literárne informačné centrum, Lúčnica, Maďarský umelecký súbor – Ifju Szívek (Mladé srdcia), Múzeum Slovenského národného povstania, Banská Bystrica, Národné osvetové centrum, Nová scéna, Správa kultúrnych zariadení, Ministerstva kultúry SR, Slo-

1 MIŠÁK, P. – MUNTÁG, S.: *Matica slovenská. Základné dokumenty I.* Martin: Matica slovenská, 1997, s. 5.

2 BABČÁK, V. a kol.: *Finančné právo na Slovensku.* Bratislava: Ing. Miroslav Mračko EPOS, 2017, s. 253.

venská filharmónia, Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči, Slovenská národná galéria, Slovenská národná knižnica, Slovenská ústredná hvezdáreň Hurbanovo, Slovenské centrum dizajnu, Slovenské národné divadlo, Slovenské národné múzeum, Slovenské technické múzeum Košice, Slovenský filmový ústav, Slovenský ľudový umelecký kolektív, Štátna filharmónia Košice, Štátna opera Banská Bystrica, Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, Štátna vedecká knižnica v Prešove, Štátna vedecká knižnica v Košiciach, Štátne divadlo Košice, Štátny komorný orchester Žilina, Tlačová agentúra SR, Univerzitná knižnica v Bratislave, Ústav pre vzťahy štátu a cirkvi a Ústredie ľudovej umeleckej výroby.³

Matica slovenská v týchto intenciách nie je rozpočtovou, ani príspevkovou organizáciou Ministerstva kultúry SR, rovnako nie je v jeho v zriaďovateľskej pôsobnosti. Matica slovenská ako verejnoprávna ustanovizeň má štatutárny orgán - predsedu a iné orgány nezávisle volené vlastným valným zhromaždením, čo vyplýva zo zákona, ako aj z dejinnej tradície už od roku 1863⁴, podobne ako Rozhlas a televízia Slovenska, ktorá ako verejnoprávna, národná, nezávislá, informačná, kultúrna a vzdelávacia inštitúcia poskytuje službu verejnosti v oblasti rozhlasového vysielania a televízneho vysielania a jej štatutárny orgán – generálny riaditeľ nie je menovaný ministrom kultúry SR, ale volený Národnou radou SR.⁵ Aj napr. Ústav pamäti národa je verejnoprávnou ustanovizňou a jeho štatutárny orgán – správna rada je kreovaná tak, že piatich členov na návrh určeného výboru volí Národná rada SR, po dvoch vymenúvajú vláda SR a prezident SR.⁶ Matica slovenská sa popri kultúrnej i vydavateľskej činnosti venuje podobne ako Ústav pamäti národa i vedeckej činnosti, čo bližšie rozvineme spolu s otázkou financovania v nasledujúcich častiach tohto príspevku.

Podobne ako iné verejnoprávne inštitúcie aj MS je začlenená do systému verejnej správy. Verejná správa je činnosť vykonávaná orgánmi štátnej správy, samosprávy a verejnoprávnymi inštitúciami pri zabezpečovaní verejných úloh. Jej hlavným cieľom je prevádzkovanie verejného blahobytu prostredníctvom posilnenia občianskej spoločnosti a sociálnej spravodlivosti. Na Slovensku existuje tzv. paralelný model, v ktorom je štátna správa úplne oddelenou, samostatnou zložkou verejnej správy. V iných štátoch môže byť takzvaný integrovaný model verejnej správy, pri ktorom sú niektoré orgány verejnej správy súčasne orgánom štátnej správy aj orgánom samosprávy. Tradične sa verejná správa delí na štátnu správu, samosprávu a ostatné orgány verejnej správy (verejnoprávne korporácie a inštitúcie, kde patrí aj Matica slovenská).

Do poslednej kategórie sa teda zaraďujú subjekty, ktoré nespádajú pod štátnu správu, ani pod samosprávu. Verejnoprávne korporácie majú črty orgánov štátnej správy, ale aj orgánov samosprávy. Vykonávajú úlohy zverené štátom a svoje právomoci vo verejnom záujme, vznikajú zákonom alebo na základe zákona a ich financovanie pozostáva celkom alebo z časti z prostriedkov štátneho rozpočtu. Ich výkon podlieha dozoru štátnych inštitúcií, no sú v činnosti do určitej miery autonómne,

3 <http://www.mksr.sk/organizacie-ministerstva-c.html>

4 § 5 ods. 2 zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej

5 § 2 ods. 1 a § 17 zákona č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska

6 § 7 a § 12 ods. 1 zákona č. 553/2002 Z. z. o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 – 1989 a o založení ústavu pamäti národa a o doplnení niektorých zákonov (zákon o pamäti národa)

nezávislé od štátu a na účel plnenia svojich úloh a realizáciu jednotlivých činností používajú vlastné orgány.

V zákone nie sú presne vymedzené zjednocujúce znaky verejnoprávnej inštitúcie či ustanovizne, no spoločné špecifické prvky možno vyvodit' so zreteľom na jednotlivé požiadavky zákonov upravujúcich postavenie a pôsobnosť verejnoprávnych inštitúcií. Verejnoprávnu inštitúciu možno definovať ako neštátnu, samosprávnú, verejnoprávnu právnickú osobu, ktorá je zriadená osobitným zákonom alebo na základe zákona ako verejnoprávna inštitúcia alebo verejnoprávna ustanovizeň, súčasne zriadená na konkrétny účel, plnenie a zabezpečenie úloh s tým spojených a určených, zákonom je oprávnená použiť svoj majetok ako vlastník, s ktorým nakladá v súlade so zákonom.⁷

Možno konštatovať, že táto charakteristika verejnoprávnej inštitúcie v plnenej miere platí aj pre Maticu slovenskú a jej právne i historické postavenie.

1. Vývoj právneho postavenia Matice slovenskej

Za zmienku stojí, že MS je najstaršou slovenskou kultúrnou a vedeckou organizáciou, ktorej právne formy existencie sa za posledných 157 rokov (založená v roku 1863 a oživotvorená v roku 1919) existencie niekoľkokrát zmenili podľa toho, ako sa vyvíjal náš právny systém, rovnako aj pod vplyvom toho, aké štátne režimy vládli na území Slovenskej republiky, resp. niekdajšej Československej republiky.

Požiadavka jej vzniku vychádzala z bodov významného štátoprávneho dokumentu Slovákov a to z *Memoranda národa slovenského* predneseného 6. až 7. júna 1861 v Martine.⁸

Matica slovenská bola založená ako spolok ešte podľa platného právneho poriadku vtedajšej Rakúskej ríše, pričom panovník cisár František Jozef I. dňa 21. augusta 1862 potvrdil predložený návrh stanov s názvom spolku „Slovenská Matica“ a následne Uhorská kráľovská miestodržiteľská rada ich vzala na vedomie výnosom č. 61664 dňa 9. októbra 1862. Valné zhromaždenie MS sa uskutočnilo dňa 4. augusta 1863 v Turčianskom Sv. Martine, na ktorom sa spolok konštituoval a zvolil sa jeho predseda a ďalšie orgány.⁹ Vo svojom prvom historickom období MS ako spolok, pochopiteľne, nemal z hľadiska hospodárenia žiadnu systémovú podporu monarchie a spoliehal sa v tomto ohľade na vlastný majetok a členské príspevky.

V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že v roku 1867 nastalo tzv. rakúsko-maďarské vyrovnanie, teda mocenské rozdelenie sfér vplyvu medzi rakúskou a maďarskou politickou reprezentáciou. Výsledkom bolo pretransformovanie Habsburskej ríše na dualistické Rakúsko-Uhorsko, bohužiaľ, s vynechaním slovanských národov. Schvaľovanie stanov Matice slovenskej a ich zmien už po roku 1867 podliehalo uhorskému ministerstvu vnútra.

7 PRUSÁK, J.: Obsolentná / absolentná právna norma, verejnoprávna korporácia a verejnoprávna inštitúcia. In: *Justičná revue*, 2006, č. 11, roč. 58, s. 1624-1635.

8 MUNTÁG, S. – WINKLER, T.: *Matica slovenská. Pracoviská, zbierky, služby, aktivity*. Martin: Vydavateľstvo Matice slovenskej, 1998, s. 8.

9 CHRÁSTEK, M.: *Letopis Matice slovenskej*. Ročník prvý. Viedeň: Tlač Karola Grošíka, 1864, s. 18-19.

V roku 1875 uhorské ministerstvo vnútra po predchádzajúcej cielenej mediálnej a politickej kampani dekrétom č. 4873 zo dňa 12. novembra 1875 spolok definitívne rozpustilo, ďalšiu činnosť zastavilo a zhabalo celý matičný majetok. Matica slovenská bola totiž hlavnou prekážkou kultúrnej a etnickej asimilácie slovenského národa v Uhorsku, pričom jej členovia svojou pronárodnou činnosťou udržiavali aj štátoprávny aspekt slovenských požiadaviek na svojbytnosť. Išlo o ďalší dôsledok stupňujúcej sa maďarizácie na dnešnom území Slovenska v 2. polovici 19. storočia, ktorá napokon vrcholila na prelome storočí.

Po vzniku Československej republiky v roku 1918 sa oživotvorila aj MS, keď nový Československý štát prostredníctvom Ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska a pod vedením ministra Dr. Vavra Šrobára dekrétom č. 1/1919 dňa 1. januára 1919 ustanovil, že sa prinavracajú všetky práva Matice slovenskej, ktoré *de iure* nezanikli v roku 1875, keď ju zrušili v rozpore so zákonom. Dekrétom č. 2/1919 zo dňa 1. januára 1919 štát poskytol Matici slovenskej finančnú podporu a ustanovil správcu majetku až do zvolenia nových orgánov.¹⁰

Išlo o *restitutio in integrum*, teda navrátenie do pôvodného stavu z r. 1875, kedy bol spolok zrušený nezákonným zásahom vtedajších uhorských štátnych orgánov, čo sa vzťahovalo na vrátenie matičného majetku a pôvodného právneho postavenia. Bolo to aj z dôvodu, že viacerí bývalí matiční členovia sa aktívne zúčastnili v odboji proti rakúsko-uhorskej ríši, stáli pri Deklarácii národa slovenského zo dňa 30. októbra 1918 a podieľali sa na založení Česko-slovenskej republiky. Za všetko hovorí osobnosť advokáta a politika Matúša Dulu, ktorý bol jedným zo zakladajúcich členov Matice slovenskej v r. 1863, neúnavne bojoval za jej obnovu po r. 1875, ako predseda Slovenskej národnej rady v r. 1918 až 1919 zohral kľúčovú úlohu na konštituovaní Československej republiky a napokon bol zvolený za spolupredseda Matice slovenskej aj s Vavrom Šrobárom, Pavlom Országom Hviezdoslavom a Františkom Richardom Osvaldom.

Od roku 1919 sa Matica slovenská stala centrálnym kultúrnym ústavom a celonárodnou spolkovou inštitúciou podporovanou štátom, pričom sama plnila ním zverené úlohy v oblasti kultúry, vedy, školstva, osvetu a vydavateľskej činnosti. Obsiahla mnohovrstvovú činnosť od vydavateľstva, systematickej zbierky kníh a písomností, v neposlednom rade kultúrnych aktivít novovzniknutých miestnych odborov, pričom stála mimo vtedajších politických a cirkevných organizácií.¹¹

Samotná činnosť bola bližšie upravená vo vlastných stanovách prijatých valným zhromaždením v roku 1919 a úradne schválených Ministerstvom s plnou mocou pre správu Slovenska Československej republiky. V roku 1920 prešla táto právomoc pod Ministerstvo školstva a národnej osvetu Československej republiky. Vznikom Slovenskej krajiny zriadenej v roku 1928 na základe zákona č. 125/1927 Zb. o organizácii politickej správy s účinnosťou od 1. júla 1928 sa prvýkrát zaviedla jednotná politická správa na celom území Československej republiky a stanovy Matice slovenskej a ich prípadné zmeny patrili do právomoci Krajského úradu v Bratislave. V roku 1938 došlo k prijatiu ústavného zákona o autonómii Slovenskej krajiny č. 299/1938 Sb. zo dňa 22. novembra 1938, ktorý definoval nové a rozsiahle právomoci slovenských

10 WINKLER, T.: *Matica slovenská. Vrastanie do času*. Martin: Matica slovenská, 2013, s. 56.

11 ELIÁŠ, M.: *Z dejín matic slovanských národov*. Martin: Matica slovenská, 2010, s. 72-73.

orgánov v rámci tzv. druhej Česko-slovenskej republiky, pričom táto právomoc prešla na ministerstvo školstva a národnej osvety a tento stav platil aj po vzniku Slovenskej republiky v roku 1939. Po roku 1945, čo už súviselo s obnovou Československej republiky, Matica slovenská patrila do právomoci Zboru povereníkov Slovenskej národnej rady ako národného orgánu vládnej a výkonnej moci na Slovensku.

Medzi rokmi 1949 až 1954 po nástupe Komunistickej strany Československa v roku 1948 k moci sa zrealizovala séria hrubých a nezákonných zásahov štátu do činnosti Matice slovenskej, čoho výsledkom bolo zrušenie vedeckých odborov v máji 1948 a zánik miestnych odborov v auguste 1951, čím sa Matica slovenská oklieštila na ľudovú výchovný ústav. V tomto období bol dokonca zatknutý jej predseda spisovateľ Laco Novomeský, ktorý bol napokon odsúdený v politických monster procesoch za tzv. buržoázny nacionalizmus.¹²

Matica slovenská stratila členskú základňu, vydavateľstvo, vedné odbory a v neposlednom rade sa znárodnila aj časť jej majetku.¹³ Týkalo sa to predovšetkým závodu Neografia v Martine, ktorý vznikol 21. apríla 1943 ako samostatná účastinná spoločnosť, teda v dnešnom ponímaní ako akciová spoločnosť vo vlastníctve Matice slovenskej. Neografia predstavovala hospodársky základ Matice slovenskej a jeho výnosy tvorili najväčšiu príjmovú zložku jej rozpočtu. Neografia a jej vedúci zamestnanci sa aktívne zúčastnili v Slovenskom národnom povstaní v roku 1944 vrátane finančnej podpory. Napriek zásluhám na protinacistickom odboji bola Neografia v období od 11. júna 1945 do 24. septembra 1945 v tzv. národnej správe.¹⁴ Definitívne znárodnenie závodu sa uskutočnilo na základe zákona č. 123/1948 Zb. o znárodnení polygrafických podnikov platným od 3. júna 1948 a to spätne od 1. marca 1948. Od roku 1953 mal závod názov Severoslovenské tlačiarne, n. p., a od roku 1958 Tlačiarne SNP, n. p., Martin. Neografia sa legálne a legitímne vrátila do vlastníctva Matice slovenskej až 8. februára 1994 v rámci reštitúcie a to uznesením vlády SR č. 693 zo dňa 28. septembra 1993.¹⁵

Oklieštenie činnosti Matice slovenskej sa prejavilo tým, že sa z nej mocensky odtrhli viaceré kmeňové zložky, ktoré v následnom období štát pretransformoval na špecializované inštitúcie celoslovenského dosahu ako Osvetové ústredie, Ústredie ľudovej umeleckej tvorivosti, neskôr Osvetový ústav, či Vydavateľstvo Osveta v Martine.¹⁶

V roku 1954 sa Matica slovenská stala národnou knižnicou a knihovedným ústa-

12 ELIÁŠ, M.: *Z dejín matíc slovanských národov*. Martin: Matica slovenská, 2010, s. 75.

13 SEDLÁK, I.: *Matica slovenská v národných dejinách*. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Martin: Matica slovenská, 2013, s. 189-190.

14 Dňa 30. júna 1945 Povereníctvo SNR pre obchod a priemysel výnosom č. 505-5028 podľa ustanovení § 3 a 5 nariadenia SNR č. 50 Sbiery nariadení SNR z 11. júna 1945 uvalilo na účastinársku spoločnosť Neografia v Turčianskom Sv. Martine národnú správu. Matica tak prišla o možnosť rozhodovať o vedení podniku a vykonávať vlastnícke práva, musela však naďalej niesť záväzky vyplývajúce z vysokých investícií, ktoré do neho vložila. Neografia pod národnou správou postupne upadala. Správa MS viacrásobne intervenovala v prospech zrušenia národnej správy. Napokon dňa 24. septembra 1945 Povereníctvo SNR pre priemysel a obchod zrušilo národnú správu uvalenú na Neografiu.

15 Dostupné na: <<https://www.neografia.sk/chronologia-vyvoja>>.

16 HAVIAR, Š. – KUČMAI.: *V pamäti národa. Kniha o Matici slovenskej*. Martin: Matica slovenská, 1988, s. 38.

vom a to zákonom SNR č. 4/1954 Zb. SNR o Matici slovenskej, čo však reálne znamenalo jej úplné podriadenie socialistickému štátu vrátane hospodárenia a rozpočtu, ale tiež aj zásadnú redukciu jej činnosti, likvidáciu samosprávnej podstaty a demokraticky kreovaných orgánov.

Čiastočné prinavrátanie pôvodného postavenia MS a obnovy členskej základne i miestnych odborov prišlo až koncom šesťdesiatych rokov 20. storočia v súvislosti s obdobím vlády Alexandra Dubčeka a to prijatím zákona SNR č. 97/1968 Zb. o Matici slovenskej, ktorý nadobudol účinnosť 3. augusta 1968.¹⁷

Podľa ustanovení § 1 ods. 1 až 3 zákona SNR č. 97/1968 Zb. o Matici slovenskej v znení neskorších predpisov Matica slovenská je celonárodná kultúrna ustanovizeň, ktorá na základe dobrovoľného členstva zjednocuje tvorcov a priaznivcov národnej kultúry, svojou dokumentačnou a bádateľskou činnosťou rozvíja slovenskú kultúru a vykonáva prácu národno-vlastivedného charakteru doma i za hranicami. Matica slovenská je samostatná organizácia. Sídлом Matice slovenskej je Martin; stále pracoviská môže zriaďovať aj mimo svojho sídla.

Podľa ustanovení § 10 zákona SNR č. 97/1968 Zb. o Matici slovenskej v znení neskorších predpisov Matica slovenská je rozpočtová organizácia napojená v odvetví kultúry na rozpočet Slovenskej národnej rady. Súčasťou jej rozpočtu sú výdavky na činnosť ústredných orgánov členskej základne. Hospodárenie miestnych odborov sa spravuje zásadami o hospodárení spoločenských organizácií. Ich majetok sa vytvára najmä z príspevkov členov a z vlastnej činnosti.

Matica slovenská sa teda medzi rokmi 1968 až 1973 v zmysle citovaných ustanovení stala celonárodnou kultúrnou ustanovizňou a súčasne rozpočtovou organizáciou napojenou na štátny rozpočet. Uvedené obdobie zabezpečilo jej samosprávne postavenie, ale aj materiálnu podporu štátu ako rozpočtovej organizácie.

Tento stav však netrval dlho. Mocenským pádom Alexandra Dubčeka a jeho obrodneho procesu v spoločnosti, politike a kultúre nastala začiatkom 70. rokov 20. storočia zmena postavenia kultúrnych a predovšetkým celonárodných ustanovizní. Zákon SNR č. 167/1973 Zb. o MS, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 1974 zrušil MS členskú základňu, resp. ju výrazne obmedzil a dokonca zrušil aj pôvodnú historickú symboliku. Matica slovenská prestala byť samosprávnou ustanovizňou a opätovne sa zmenila na ústrednú knižnicu, no s kultúrno-osvetovým presahom.¹⁸ Jej spolková činnosť sa celkom neobmedzila, ako sa to stalo v roku 1954. Niektoré miestne odbory sa podarilo udržať v národnostne zmiešanom prostredí, no boli nelogicky pod správou tzv. miestnych, resp. mestských národných výborov, teda nie ústredia Matice slovenskej, čo bolo proti obnovenej demokratickej tradícii v inštitúcii.¹⁹

„Takéto postavenie Matice slovenskej plne zodpovedalo vtedajšiemu modelu totalitnej moci, ktorá svojmu cieľu podriadila všetko. V tom čase požadovať, aby Matica bola nadstraníckou inštitúciou, prípadne aby rozvíjala nezávislý národný program,

17 MUNTÁG, S. – WINKLER, T.: *Matica slovenská. Pracoviská, zbierky, služby, aktivity*. Martin: Vydavateľstvo Matice slovenskej, 1998, s. 13.

18 MUNTÁG, S. – WINKLER, T.: *Matica slovenská. Pracoviská, zbierky, služby, aktivity*. Martin: Vydavateľstvo Matice slovenskej, 1998, s. 13.

19 WINKLER, T.: *Matica slovenská. Vrastanie do času*. Martin: Matica slovenská, 2013, s. 149-150.

bolo nereálne.“²⁰

Podľa ustanovení § 1 ods. 1 zákona SNR č. 167/1973 Zb. o MS v znení neskorších predpisov Matica slovenská je národná kultúrno-osvetová organizácia, ktorá plní funkciu ústrednej knižnice jednotnej sústavy knižníc v Slovenskej socialistickej republike a základne pre výskum života Slovákov v zahraničí; združuje záujemcov o kultúrnu činnosť Matice slovenskej v súlade so svojím poslaním a úlohami.

Podľa ustanovení § 2 ods. 1 zákona SNR č. 167/1973 Zb. o MS v znení neskorších predpisov Matica slovenská je štátna socialistická organizácia, ktorú priamo riadi Ministerstvo kultúry Slovenskej socialistickej republiky.

Podľa ustanovení § 6 zákona SNR č. 167/1973 Zb. o MS v znení neskorších predpisov, podrobnosti o úlohách, organizačnej štruktúre Matice slovenskej, o vzájomných vzťahoch jej zložiek a o hospodárení upraví štatút, ktorý vydá ministerstvo.

Matica bola v tomto období vo výlučnej riadiacej pôsobnosti vtedajšieho Ministerstva kultúry SSR, pričom tvorba rozpočtu a samotné hospodárenie bolo priamo podriadené štátu. Tento stav sa čiastočne korigoval zákonom č. 197/1990 Zb., ktorý s účinnosťou od 18. mája 1990 novelizoval zákon Slovenskej národnej rady č. 167/1973 Zb. o Matici slovenskej a *prinavrátil jej niektoré pôvodné prvky*.

Svoje samosprávne a historicky plnohodnotné postavenie nadobudla až prijatím zákona Slovenskej národnej rady č. 196/1991 Zb. o Matici slovenskej (zákon č. 196/1991 Z. z.), ktorý nadobudol platnosť 30. 5. 1991.²¹ V základných ustanoveniach uvedeného zákona sa Matica slovenská definovala ako národná kultúrna a vedecká ustanovizeň, ktorej spoločenským poslaním je národne a vlastenecky pôsobiť na území Slovenskej republiky i mimo jej územia. V súlade s týmto poslaním kultivuje lásku k vlasti, pestuje mravnosť a pozdvihuje kultúrnu úroveň slovenského národa. Matica slovenská združuje tvorcov a priaznivcov slovenskej kultúry a napomáha jej rozvoju, chráni a rozvíja národné dedičstvo ako národnú i kultúrnu hodnotu.

V tomto období už v nových demokratických podmienkach sa naplno obnovilo matičné hnutie a súčasne sa zakladali a oživotvorili miestne a záujmové odbory, ktoré pracovali a rozvinuli svoju činnosť popri vedeckom pilieri Matice slovenskej.²²

Podľa ustanovení § 2 ods. 2 zákona Slovenskej národnej rady č. 196/1991 Zb. o Matici slovenskej v znení neskorších predpisov Matica slovenská môže vykonávať vlastnú hospodársku činnosť doma aj v zahraničí.

Keďže vtedajší zákon rozdeľoval organizačnú štruktúru MS na spolkovú a inštitučnú zložku, aj v rámci hospodárenia MS (§ 8) pre spolkové zložky a inštitučné zložky platil osobitný hospodársky a rozpočtový režim. Hospodárenie spolkovej zložky bolo upravené zákonom č. 109/1964 Zb. Hospodársky zákonník v znení neskorších predpisov a hospodárenie inštitučnej zložky zákonom č. 592/1990 Zb. o rozpočtových pravidlách Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov. Rozdiel spočíval v postavení týchto dvoch matičných pilierov – spolková zložka bola tvorená miestnymi odbormi a záujmovými, ktoré disponovali právnou subjektivitou

20 WINKLER, T.: *Matica slovenská. Vrastanie do času*. Martin: Matica slovenská, 2013, s. 151.

21 MUNTÁG, S. – WINKLER, T.: *Matica slovenská. Pracoviská, zbierky, služby, aktivity*. Martin: Vydavateľstvo Matice slovenskej, 1998, s. 13.

22 MULÍK, P.: *Dvadsať rokov Matice slovenskej*. Martin: Matica slovenská, 2010, s. 7-8.

s autonómnym postavením a boli tvorené dobrovoľnými členmi MS.²³

Základnou organizačnou jednotkou inštitučnej zložky boli profesionálne pracoviská. Počet pracovísk, ich štruktúru a náplň činnosti určoval štatút, ktorý schvaľovalo Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky a orgán spoljkovej zložky príslušný podľa vtedajších stanov MS.

Napokon prijatím zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej v znení neskorších predpisov, platným od 11. marca 1997 (ďalej iba zákon 68/1997 Z. z.), sa zrušil zákon SNR č. 196/1991 Zb. a Matica slovenská sa definovala ako verejnoprávna ustanovená napojená na štátny rozpočet dotáciou a štátnou účelovou dotáciou.

Zákon súčasne umožnil transformáciu niektorých záujmových odborov (napr. Historického odboru MS založeného v r. 1992) na vedecké odbory, ktoré predchádzajúci zákon č. 196/1991 Z. z. vo svojich ustanoveniach neupravoval.²⁴ Zároveň v ustanoveniach § 3 ods. 1 zákona č. 68/1997 Z. z. sa stanovila rovnoprávnosť postavenia dobrovoľných vedeckých odborov a profesionálnych vedeckých pracovísk Matice slovenskej, ktoré takto vyvíjajú činnosť paralelne.²⁵ Miestne, záujmové a vedecké odbory sú právnickými osobami, ich postavenie, pôsobnosť, zloženie, vznik a zánik upravujú stanovy MS, ktoré sú schvaľované, príp. novelizované valným zhromaždením MS.²⁶ Štátnou účelovou dotáciou je pokrytá činnosť iba vedeckých profesionálnych pracovísk, ako napr. Archívu MS, Krajského múzea MS, Slovenského historického ústavu MS a pod.

Prvýkrát je v zákone definovaný dozorný výbor Matice slovenskej ako najvyšší kontrolný orgán MS, pričom dve tretiny jeho členov volí valné zhromaždenie MS a jednu tretinu členov menuje minister kultúry SR.²⁷ Dozorný výbor kontroluje hospodárenie MS a tým štátne financie aj vlastné zdroje ustanovizne.²⁸

Najvýraznejšia novelizácia tohto zákona bola prijatá v roku 2000 a to zákonom č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej, ktorým sa odčlenila od Matice slovenskej jej zásadná a dlhoročná inštitučná zložka – Slovenská národná knižnica i Pamätník národnej kultúry. Išlo o výrazný zásah štátu, ktorý i po dvoch desaťročiach budí značné kontroverzie.²⁹

23 ELIÁŠ, M.: *Z dejín matic slovanských národov*. Martin: Matica slovenská, 2010, s. 80.

24 WINKLER, T. – ELIÁŠ, M. a kol.: *Matica slovenská. Dejiny a prítomnosť*. Martin: Matica slovenská, 2003, s. 447.

25 Maticu slovenskú tvorili miestne, záujmové a vedecké odbory Matice slovenskej, uvedené ustanovizne (Slovenská národná knižnica v Matici slovenskej, Pamätník národnej kultúry, Slovenský literárny ústav a Slovenský historický ústav, Stredisko národnostných vzťahov Matice slovenskej, Krajské múzeum Matice slovenskej, informačné a kultúrne strediská Matice slovenskej v zahraničí, oblastné strediská Matice slovenskej) a spoločné pracoviská Matice slovenskej a právnických osôb zriadených ústrednými orgánmi štátnej správy.

26 § 4 ods. 1 a 2 zákona 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej.

27 § 5 ods. 5 zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej.

28 Hlava VII. článok 5 bod 4 stanov Matice slovenskej zo dňa 17. septembra 2011.

29 WINKLER, T.: *Matica slovenská. Vrástanie do času*. Martin: Matica slovenská, 2013, s. 168.

2. Hospodárenie a rozpočtové otázky Matice slovenskej

„Matica hospodári predovšetkým s vlastnými prostriedkami, z ktorých významná časť súvisí s činnosťou polygrafického podniku Neografia, a. s., ktorého je Matica rozhodujúcim účastinárom. Ďalšia časť prostriedkov, u ktorých sa financujú matičné aktivity, je z dotácií a účelových dotácií, ktoré poskytuje štát.“³⁰

Podľa ustanovení § 6 ods. 1 až 5 zákona č. 68/1997 Z. z., Matica slovenská hospodári s vlastným majetkom, s majetkom štátu. Vlastný majetok predstavujú peniaze, cenné papiere, iné hnutel'né a nehnuteľné veci, ako aj iné majetkové práva a peniazmi oceniteľné hodnoty, ktoré svojou povahou môžu slúžiť na plnenie úloh Matice slovenskej. Na nakladanie s majetkom štátu, ktorý spravuje Matica slovenská, sa vzťahuje osobitný predpis (zákon NR SR č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu v znení neskorších predpisov). Na plnenie úloh Matice slovenskej sa poskytujú Matici slovenskej dotácie a účelové dotácie zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky (§ 2 ods. 1). S týmito dotáciami hospodári Matica slovenská podľa osobitných predpisov (zrušený zákon NR SR č. 303/1995 Z. z. o rozpočtových pravidlách, v súčasnosti je platný zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy).

„Matica slovenská môže s vlastným majetkom vykonávať podnikateľskú činnosť spravidla prostredníctvom ňou založených obchodných spoločností. Výnosy z podnikateľskej činnosti používa na plnenie svojich úloh.“³¹

V uvedených súvislostiach je potrebné pripomenúť, že podobne ako iné organizácie či verejnoprávne inštitúcie Matica slovenská vo všetkých oblastiach svojej činnosti využíva aj finančné zdroje z fondov, grantových schém, projektov či nadácií celoslovenského, prípadne aj medzinárodného charakteru. Je však potrebné zdôrazniť, že uvedené finančné prostriedky tvoria marginálnu časť rozpočtu a nie sú jej každoročným pravidelným príjmom.³²

Matica slovenská nepatrí medzi rozpočtové, ani príspevkové organizácie, preto je jej tzv. napojenie na štátny rozpočet Slovenskej republiky špecifické. V zmysle už citovaných ustanovení zákona MS Slovenská republika zo štátneho rozpočtu poskytuje MS účelovú dotáciu a iné dotácie, ktoré dostáva na plnenie zverených zákonných úloh. Na tvorbe rozpočtu a celkovom hospodárení MS sa zároveň podieľajú jej orgány, ktoré sú definované zákonom, ide predovšetkým o výbor MS.

Podľa ustanovení § 5 ods. 6 zákona č. 68/1997 Z. z. podrobnosti o postavení, pôsobnosti, zložení a vzniku orgánov Matice slovenskej upravujú stanovy Matice slovenskej. V tejto súvislosti sú teda bližším vykonávacím predpisom zákona č. 68/1997 Z. z., stanovy schvaľované valným zhromaždením, resp. delegovaným snemom samotnej ustanovizne.

V súčasnosti aktuálne platné stanovy MS schválené na celoslovenskom sneme MS v Martine dňa 17. septembra 2011 sú účinné od 17. októbra 2011, pričom posledná novela týchto stanov bola schválená na sneme v Liptovskom Mikuláši dňa 12. októbra 2019 s účinnosťou od 12. novembra 2019.

30 *Základné dokumenty Matice slovenskej*. Martin: Matica slovenská, 2011, s. 58.

31 BABČÁK, V. a kol.: *Finančné právo na Slovensku*. Bratislava: Ing. Miroslav Mračko EPOS, 2017, s. 276.

32 *Základné dokumenty Matice slovenskej*. Martin: Matica slovenská, 2011, s. 58.

Podľa ustanovení § 5 ods. 1 zákona č. 68/1997 Z. z. orgány Matice slovenskej sú:

- a) valné zhromaždenie MS,
- b) výbor MS,
- c) predseda MS,
- d) dozorný výbor MS.

Valné zhromaždenie Matice slovenskej je upravené v ustanoveniach § 5 ods. 2 písm. a) zákona č. 68/1997 Z. z. a v ustanoveniach čl. 1 Hlavy VII. stanov MS. Ide o najvyšší orgán MS tvorený jednak delegátmi jednotlivých odborov a pracovísk, ktorí sú delegovaní podľa kľúča určeného v stanovách MS, a jednak aj členmi výboru MS. Do hospodárskych právomocí patrí schvaľovanie zásad hospodárenia MS, schvaľovanie správy o činnosti a hospodárení MS a rozhoduje o ďalších závažných otázkach hospodárenia Matice slovenskej.³³

Výbor MS je kolektívny a najvyšší výkonný orgán MS tvorený predsedom a 28 členmi volenými v priamych a tajných voľbách valným zhromaždením MS. Výbor MS a jeho postavenie v štruktúre orgánov je upravené v ustanoveniach § 5 ods. 3 písm. a) zákona č. 68/1997 Z. z. a v ustanoveniach čl. 3 bod 4 Hlavy VII. stanov MS. Medzi jeho hospodárske právomoci patrí prerokovanie a schvaľovanie správy o hospodárení MS, prerokovanie a schválenie návrhu rozpočtu MS, schvaľuje účasť MS v obchodných spoločnostiach a v iných subjektoch s právnou subjektivitou, zakladá a ruší organizačné jednotky, pracoviská a právnické jednotky, ktorých jediným alebo väčšinovým zakladateľom je MS.

Postavenie predsedu MS je upravené v ustanoveniach § 5 ods. 2 písm. a) zákona č. 68/1997 Z. z. a v ustanoveniach čl. 1 Hlavy VIII. stanov MS. Predseda je volený v priamych a tajných voľbách valným zhromaždením, je štatutárnym orgánom, najvyšším predstaviteľom, ktorý reprezentuje MS a predsedá zasadnutiam výboru MS. Z hospodárskych právomocí riadi celkovú činnosť ustanovizne. Z uvedeného sa odvodzuje aj predkladanie návrhu rozpočtu na prerokovanie v predsedníctve, predkladanie správ o hospodárení a predseda zároveň predkladá samotný rozpočet na schválenie výboru MS.

Dozorný výbor MS je upravený v ustanoveniach § 5 ods. 5 zákona č. 68/1997 Z. z. a v ustanoveniach čl. 5 Hlavy VII. stanov MS. Dozorný výbor MS je najvyšší kontrolný orgán a za svoju činnosť zodpovedá valnému zhromaždeniu, tretina jeho členov je menovaná ministrom kultúry SR. Z hospodárskych a rozpočtových právomocí kontroluje nakladanie s matičným majetkom, finančnými prostriedkami, efektívne hospodárenie so štátnou dotáciou a neštátnymi prostriedkami v MS, kontroluje aj celkové hospodárenie, predkladá valnému zhromaždeniu stanovisko k správe o hospodárení MS.³⁴

3. Rozpočet Matice slovenskej

Matica slovenská každoročne uzatvára s Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky (ďalej aj ministerstvo) zmluvu o poskytnutí finančných prostriedkov z rozpočtu ministerstva začleneného do štátneho rozpočtu. Predmetom tejto zmluvy je poskytnutie účelovej dotácie podľa ustanovení § 7 ods. 4 zákona č. 68/1997 Z. z. o MS zo štátneho rozpočtu na jednotlivý rok formou bežného transferu za účelom financovania

33 *Základné dokumenty Matice slovenskej*. Martin: Matica slovenská, 2011, s. 21-23.

34 *Základné dokumenty Matice slovenskej*. Martin: Matica slovenská, 2011, s. 27.

bežných výdavkov spojených s realizáciou projektov uvedených v prílohách zmluvy, ktoré sú jej neoddeliteľnou súčasťou. Zmluva o poskytnutí finančných prostriedkov sa uzatvára s ministerstvom každý rok.

Finančné prostriedky sú podľa ustanovení § 8 ods. 4 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy v znení neskorších predpisov (ďalej iba zákon č. 523/2004 Z. z.) určené na úhradu bežných výdavkov (pre rok 2019 to bola suma 1 494 000 eur). Matica slovenská sa zaväzuje použiť ich výlučne na zabezpečenie účelu (projektu), na ktorý sa prostriedky poskytnú.

Ide napríklad o projekty:

- a) manažmentu ľudských zdrojov a činnosť dozorného výboru MS,
- b) vydavateľské aktivity MS,
- c) finančné vzťahy a technická prevádzka MS,
- d) veda a výskum MS,
- e) požičovňa kostýmov a krojov MS,
- f) Informačné ústredie MS, Archív MS,
- g) aktivity Členského ústredia MS, ostatných stredísk a Strediska národnostných vzťahov MS,
- h) podpora vedných aktivít MS.³⁵

Ministerstvo sa v každoročnej zmluve zaväzuje, že finančné prostriedky poskytne bezhotovostne, v súlade so zákonom č. 291/2002 Z. z. o Štátnej pokladnici v znení neskorších predpisov, vo forme bežného transferu v určitých obdobiach. Prostriedky za mesiace január a február poskytuje vo výške 2/12 z celkového ročného objemu účelovej dotácie najneskôr do desiatich dní od nadobudnutia účinnosti zmluvy. Prostriedky na každý ďalší mesiac vo výške 1/12 poskytuje z celkového ročného objemu účelovej dotácie najneskôr do 10. dňa kalendárneho mesiaca, na ktorý sa poskytujú.

Matica slovenská sa zaväzuje použiť ich len na realizáciu financovania dohodnutého účelu a v členení výdavkov podľa prílohy projektov v zmluve. V prípade roka 2019 je Matica slovenská napr. oprávnená použiť finančné prostriedky do 31. decembra 2019 s výnimkou tých, ktoré budú poskytnuté po 1. auguste 2019; tie môžu byť použité v súlade s § 8 ods. 5 zákona č. 523/2004 Z. z. do 31. marca 2020.

Výnosy z poskytnutých finančných prostriedkov po odrátaní poplatkov za vedenie účtu (okrem poplatkov za založenie a zrušenie účtu), podľa § 7 ods. 1 písm. m) zákona č. 523/2004 Z. z., sú príjmom štátneho rozpočtu. MS je povinná odvieť na príjmový účet poskytovateľa kladný rozdiel medzi výnosmi a poplatkami za vedenie účtu, ktorý vznikol za rok 2019 do 20. januára 2020 a za I. štvrťrok 2020 do 20. mája 2020.

Matica slovenská je povinná zaslať Ministerstvu kultúry Slovenskej republiky – sekcii rozpočtu a správy, v uvedených termínoch avízo o platbe výnosov alebo informáciu o tom, že výnosy nevznikli. Súčasne je povinná dodržať pri realizácii účelu zmluvy maximálnu hospodárnosť, efektívnosť a účinnosť v súlade s ustanoveniami § 2 písm. l) a m) zákona č. 357/2015 Z. z. o finančnej kontrole a audite v znení neskorších predpisov a v súlade so zákonom č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a v znení neskorších predpisov. Matica slovenská je povinná o poskytnutej účelovej dotácii viesť účtovnú evidenciu v súlade so zákonom č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve

³⁵ Zmluva o poskytnutí finančných prostriedkov z rozpočtu Ministerstva kultúry SR na rok 2019 zverejnená v Centrálnom registri zmlúv, ktorý vedie Úrad vlády Slovenskej republiky, s. 1-2.

v znení neskorších predpisov.³⁶

Matica slovenská nesmie z účelovej dotácie poskytovať finančné prostriedky ako dotáciu iným právnickým osobám alebo fyzickým osobám, ani financovať podujatia organizované alebo realizované inými právnickými osobami a fyzickými osobami. MS nesmie použiť dotáciu na úhradu záväzkov z predchádzajúcich rokov, ani ju nesmie použiť na úhradu výdavkov, ktoré nemajú priamy vzťah k projektu, nesmie previesť dotáciu na iný účet, na ktorý mu bola z účtu poskytovateľa poskytnutá. Ministerstvo kultúry SR akceptuje aj výdavky prijímateľa spojené s realizáciou projektu zmluvy, ktoré prijímateľ vynaložil pred uzatvorením tejto zmluvy, avšak výlučne len vtedy, ak boli vynaložené v roku príslušnom na úhradu výdavkov špecifikovaných projektov zmluvy. MS v prípade nerealizovania účelu ktoréhokoľvek z projektov, na ktorý bola účelová dotácia poskytnutá, je povinný neodkladne informovať o tejto skutočnosti poskytovateľa a vrátiť účelovú dotáciu na príslušný projekt v plnom rozsahu na výdavkový účet poskytovateľa, a to najneskôr do 31. decembra 2019, ak vracia dotáciu v roku 2019, na depozitný účet poskytovateľa, uvedený v zmluve, a to najneskôr do 20. januára 2020, ak vracia dotáciu v roku 2020.³⁷

Ak MS účelovú dotáciu zo štátneho rozpočtu alebo jej časť nevyčerpá, musí ju vrátiť na výdavkový účet poskytovateľa v termínoch a za podmienok uvedených v zmluve uzatvorenej s Ministerstvom kultúry SR.

Matica slovenská dotácie vyúčtováva Ministerstvu kultúry SR finančné prostriedky použité do 31. decembra 2019 v termíne do 15. marca 2020 a finančné prostriedky poskytnuté po 1. auguste 2019 a použité v 1. štvrtroku 2020 v termíne do 20. mája 2020. Nedodržanie podmienok a porušenie ustanovení tejto zmluvy, ktoré sa považujú za porušenie finančnej disciplíny podľa ustanovení § 31 zákona č. 523/2004 Z. z., sa sankcionujú v súlade s týmto zákonom.³⁸

Samotný účel, rozsah, spôsob a podmienky poskytnutia dotácie upravujú ustanovenia zákona č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry SR v znení neskorších predpisov. Zároveň tento uvedený zákon vyžaduje minimálne 5 % finančnú spoluúčasť na projektoch dotácie, rovnako Maticu slovenskú určuje ako oprávneného žiadateľa.

Záver

Je potrebné zdôrazniť, že najdôležitejšiu časť samotného rozpočtu MS tvorí štátna účelová dotácia. Aj pred podpisom zmluvy o poskytnutí finančných prostriedkov z rozpočtu Ministerstva kultúry Slovenskej republiky na rok 2019 musí výbor MS schváliť vlastný rozpočet na príslušný rok, pričom v tomto rozpočte okrem zakomponovanej štátnej dotácie Ministerstva kultúry SR sú rozpočtované aj neštátne matičné finančné prostriedky a zdroje. Tie ustanoví ziskava aj vlastnou podnikateľskou činnosťou

36 Zmluva o poskytnutí finančných prostriedkov z rozpočtu Ministerstva kultúry SR na rok 2019 zverejnená v Centrálnom registri zmlúv, ktorý vedie Úrad vlády Slovenskej republiky, s. 3-4.

37 Zmluva o poskytnutí finančných prostriedkov z rozpočtu Ministerstva kultúry SR na rok 2019 zverejnená v Centrálnom registri zmlúv, ktorý vedie Úrad vlády Slovenskej republiky, s. 4-5.

38 Zmluva o poskytnutí finančných prostriedkov z rozpočtu Ministerstva kultúry SR na rok 2019 zverejnená v Centrálnom registri zmlúv, ktorý vedie Úrad vlády Slovenskej republiky, s. 3-4.

(napr. príjmy z vydavateľstva a predaja kníh, prenájom nehnuteľností, dividendy zo spoločností s účasťou MS a pod.), čo však tvorí podstatne nižšiu sumu rozpočtu MS.³⁹

V rámci analýzy právnej úpravy týkajúcej sa vývojových trendov verejnoprávnej ustanovizne Matice slovenskej je potrebné upozorniť nato, že danej problematike sa nevenuje dostatočný priestor a to hlavne v odbornej a časopiseckej literatúre.

Samotná téma v podstate nie je kodifikovaná, čo sa týka verejnoprávných inštitúcií ako takých. Pritom vývoj právneho postavenia Matice slovenskej, hospodárenia a samotného rozpočtu vrátane napojenia na štátny rozpočet je mimoriadne zaujímavý a bol v podstate z hľadiska právno-historických súvislostí dosť pohnutý podľa režimov, ktoré vládli v 19. až 20. storočí. Ako sme už uviedli, v odbornej literatúre je problém naraziť na články venované danej téme. Aj to je účelom tohto príspevku, aby aspoň čiastočne načrtnol túto zaujímavú problematiku, keďže je značne rozsiahla a zaslúžila by si väčší priestor.

Literatúra:

- BABČÁK, V. a kol.: *Finančné právo na Slovensku*. Bratislava: Ing. Miroslav Mračko EPOS, 2017, s. 253 a 276.
- ELIÁŠ, M.: *Z dejín matic slovanských národov*. Martin: Matica slovenská, 2010, s. 72-73, 80.
- HAVIAR, Š. – KUČMA I.: *V pamäti národa. Kniha o Matici slovenskej*. Martin: Matica slovenská, 1988, s. 38.
- CHRÁCHSTEK, M.: *Letopis Matice slovenskej. Ročník prvý*. Viedeň: Tlač Karola Grošíka, 1864, s. 18-19.
- MIŠÁK, P. – MUNTÁG, S.: *Matica slovenská. Základné dokumenty I*. Martin: Matica slovenská, 1997, s. 5.
- MULÍK, P.: *Dvadsať rokov Matice slovenskej*. Martin: Matica slovenská, 2010, s. 7-8.
- MUNTÁG, S. – WINKLER, T.: *Matica slovenská. Pracoviská, zbierky, služby, aktivity*. Martin: Vydavateľstvo Matice slovenskej, 1998, s. 8 a 13.
- PRUSÁK, J.: Obsolentná / absolentná právna norma, verejnoprávna korporácia a verejnoprávna inštitúcia. In: *Justičná revue*, roč. 58, č. 11, 2006, s. 1624-1635.
- SEDLÁK, I.: *Matica slovenská v národných dejinách*. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Martin: Matica slovenská, 2013, s. 189-190.
- WINKLER, T. – ELIÁŠ, M. a kol.: *Matica slovenská Dejiny a prítomnosť*. Martin: Matica slovenská, 2003, s. 447.
- WINKLER, T.: *Matica slovenská. Vrastanie do času*. Martin: Matica slovenská, 2013, s. 56, 57-58, 149-151, 169.
- *Základné dokumenty Matice slovenskej*. Martin: Matica slovenská, 2011, s. 21, 27, 57-58.

Právne predpisy

- Zákon SNR č. 4/1954 Zb. SNR o Matici slovenskej v znení neskorších predpisov.
- Zákon SNR č. 97/1968 Zb. o Matici slovenskej v znení neskorších predpisov.
- Zákon SNR č. 167/1973 Zb. o Matici slovenskej v znení neskorších predpisov.
- Zákon SNR č. 196/1991 Zb. o Matici slovenskej v znení neskorších predpisov.

39 *Základné dokumenty Matice slovenskej*. Martin: Matica slovenská, 2011, s. 57-58.

- Zákon č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 291/2002 Z. z. o Štátnej pokladnici v znení neskorších predpisov.
- Zákona č. 553/2002 Z. z. o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 – 1989 a o založení ústavu pamäti národa a o doplnení niektorých zákonov (zákon o pamäti národa) v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy.
- Zákon č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry SR v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 357/2015 Z. z. o finančnej kontrole a audite v znení neskorších predpisov.
- Stanovy Matice slovenskej schválené VZ v Martine dňa 17. 9. 2011.

Ostatné zdroje

- Zmluva o poskytnutí finančných prostriedkov z rozpočtu Ministerstva kultúry SR na rok 2019 zverejnená v Centrálnom registri zmlúv, ktorý vedie Úrad vlády Slovenskej republiky.

Internetové odkazy:

<https://www.neografia.sk/chronologia-vyvoja>

<http://www.mksr.sk/organizacie-ministerstva-c.html>

Summary: Legal Aspects of Matica Slovenská Budget as a Statutory Institution and its Financing from the State Budget

It should be emphasized that the most important part of the MS budget itself is the state-specific subsidy. Even before signing the contract on the provision of financial resources from the budget of the Ministry of Culture of the Slovak Republic for 2019, the Committee has to approve its own budget for the respective year. These are also acquired by the institutions' own business activities (eg income from publishing and book sales, rental of real estate, dividends from companies with participation of MS, etc.), which however represents a much lower amount of the MS budget. As part of the analysis of the legislation concerning the development trends of the Matica Slovenska as a statutory, it is necessary to point out that there is not enough space devoted to this issue, especially in professional and journal literature. The subject itself is essentially not codified, and this applies to statutory as such. At the same time, the development of the legal position of Matica slovenská, economy and the budget itself, including the connection to the state budget, is really interesting and some times was also difficult for the institution itself from the point of view of legal history. As we have already mentioned in the scientific literature it is a problem to come across articles devoted to the topic. It was also the purpose of this article to at least partially outline this interesting issue.

JUDr. Marián Gešper
Matica slovenská,
P. Mudroňa 1
03601 Martin
Slovenská republika
e-mail: predseda@matica.sk